

Sofia

2/2006

HELSINGIN
KAUPUNGINMUSEON
ASIAKASLEHTI

HELSINGFORS
STADSMUSEUMS
KUNDTIDNING

Sata vuotta museotyötä Helsingin hyväksi

KAUPUNKILAISTEN ÄÄNI MUSEOSSA • MUSEER FÖR ALLA OCH ENVAR • POHJOLA PIIRTYY KARTALLE

Sisältö

Sivu 4

Kaupunginmuseon kaivauksissa Vanhasta-kaupungista löydetty viesti Helsingin alkua ajoilta 1500-1600-luvulla: auringossa kuivumassa olleen savitiilen yli pinkaiseen helsinkiläislapsen varpaanjäljet.

Eija Hiltunen

Spårvägmuseet finns i stadens äldsta spårvagnshall.

Constantin Grünberg 1966

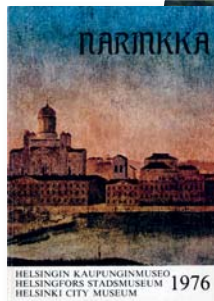
Lackmanin talon, Mikonkatu 11, komean, suojellun julkisivun takana oli hieno, vanha pihamiljö, joka hävitettiin 1989 korttelia "kehittäessä". Keskustan historialliset pihat ovat yhä vaarassa kadota säilyttämiseen tähtäävistä periaatepäätöksistä huolimatta.

- 4 Ensimmäiset sata vuotta häviävän Helsingin jäljillä
- 8 Kaupunkilaisten ääni kaupunginmuseossa
- 10 Museer för alla och envar
- 12 Pohjolan ääri viivat hahmottuvat Sederholmin talossa
- 14 Narinkka kasvoi kirjastoksi
- 16 Piharakennuksetkin ovat arvokkaita
- 18 Julkisten kokoelmien varasto muuttaa
- 19 Tutkijan työpöydältä
- 20 **SOFIAN UUTISIA**
- 22 Brief in English
- 23 Programme in August 2006 – January 2007
Program i augusti 2006 – januari 2007
- 24 Ohjelma elokuu 2006 – tammikuu 2007

Erkki Salmela

Jokaisen esineen on löydyttävä myös muuton aikana. Tutkija Katja Hosia merkitsee koodit valmiiksi pakattuihin muuttolaatikoihin.

Sivu 14

Kaupunginmuseon Narinkka-vuosikirja on ilmestynyt vuodesta 1976. Kolmessakymmenessä vuodessa museon julkaisu-toiminta on paisunut laajaksi.

Sofia

2/2006

HELSINGIN KAUPUNGINMUSEON ASIAKASLEHTI / HELSINGFORS STADSMUSEUMS KUNDTIDNING

PÄÄTOIMITTAJA/HUVUDREDAKTÖR Tiina Merisalo, museonjohtaja • **TOIMITUS/REDAKTION** tutkija-tiedottaja Jere Jäppinen • **OSOITE** PL 4300, 00099 Helsingin kaupunki, puhelin (09) 169 3933, telekopio (09) 667 665 • **ADRESS** PB 4300, 00099 Helsingfors stad, telefon (09) 169 3933, telefax (09) 667 665 • **KOTISIVU/HEMSIDA** www.helsinginkaupunginmuseo.fi / www.helsingforsstadsmuseum.fi • **SÄHKÖPOSTI/E-POST** kaupunginmuseo@hel.fi • **ULKOASU/LAY OUT** Lagarto • **KIRJAPAINO/TRYCK** Suomen Graafiset Palvelut Oy • **ISSN** 1457-9049. Seuraava lehti ilmestyy tammikuussa 2007. Följande nummer utkommer i januari 2007.

SATA VUOTTA MUUTTUVAA MUSEOTYÖTÄ

TÄNÄ VUONNA juhlistaan Helsingin kaupungin satavuotista museotoimintaa, jonka vaiheista tässä lehdessä kerrotaan. Museon perustehtävä – Helsingin kulttuuriperinnön vaaliminen – on aina pysynyt ytimeltään jokseenkin samana, vaikka työn muodot ja välineet ovat muuttuneet ja vaatimuksia on tullut lisää.

Juhlavuonna on tärkeää paitsi katsoa taaksepäin myös tähtyä tulevaan: Mikä on museon rooli nyky-yhteiskunnassa ja mihin toimintaa tulisi suunnata? Mitä asiakkaat odottavat museolta? Tätä selvitettiin viime syksynä tutkimuksella, jonka mukaan yleisö pitää kaupunginmuseon päätehtävinä esineiden ja valokuvien säilyttämistä, rakennussuojelua, näyttelyiden järjestämistä ja asiantuntija-apua. Yleisö siis arvostaa museon keskeisiä tehtäviä, mikä on myönteinen lähtökohta tulevaisuuden suunnittelulle.

Haastavin tutkimustulos on kaupunginmuseon heikohko tunnettuus. Miten parantaa sitä ja saavuttaa entistä laajempi yleisö? Yhä kireämpi kilpailu ihmisten huomiosta ja vapaa-ajasta vaatii museota kehittämään

uusia tuotteita ja palveluiden saavutettavuutta. Muutos edellyttää rutiinien kyseenalaistamista ja asioiden tekemistä uudella tavalla, eikä tämä ole museotyössäkään vierasta.

Sadan vuoden ajan kaupunginmuseo on muuttunut ympäröivän maailman muuttuessa. Kesäkuussa avattu **Kunnon kansalainen** -näyttely osoittaa jälleen, että museo elää tässä ajassa ja tarjoaa aineksia ajankoh-
taiseen kansalaiskeskusteluun. Nykyaikainen museo muuttuu ja uudistuu juuri vuoropuhelun ja yhteistyön kautta, löytämällä uusia kumppaneita. Tällainen on muun muassa John Nurmisen Säätiö, jonka kanssa toteutettu **Pohjola piirtyy kartalle** -näyttely avataan lokakuussa Sederholmin talossa.

Kutsun Sofian lukijat tutustumaan satavuotisen museotyön eläviin ja monipuolisiin tuloksiin ja pohtimaan kanssamme mennyttä, nykyistä ja tulevaa!

Tiina Merisalo
museonjohtaja/museidirektör

HUNDRA ÅR AV MUSEIARBETE I FÖRÄNDRING

I ÅR FIRAS Helsingfors stads hundraåriga museiverksamhet och vi berättar om dess olika skeden i denna tidning. Museets grundläggande uppgift – att värna om Helsingfors kulturarv – har till sin kärna så gott som hela tiden varit densamma, också om formerna och redskapen i arbetet har förändrats och kraven blivit fler.

Under jubileumsåret är det viktigt att man inte endast blickar bakåt utan också framåt: Vad är museets roll i det moderna samhället och i vilken riktning borde verksamheten styras? Vad förväntar sig kunderna av museet? Detta utredde vi förra hösten genom en undersökning, och enligt den anser allmänheten att stadsmuseets huvuduppgifter är att bevara föremål och fotografier, handha byggnadsskyddet, ordna utställningar och experthjälp. Allmänheten uppskattar alltså museets centrala uppgifter, vilket är en positiv utgångspunkt då vi planerar framtiden.

Undersökningen visade att allmänheten relativt dåligt känner till stadsmuseet, vilket innebär en utmaning. Hur skall man göra för att museet skall bli mera känt och nå en bredare publik? Den allt hårdare konkurrensen om människors

uppmärksamhet och fritid förutsätter att museet utvecklar nya produkter och gör tjänsterna mer tillgängliga. En förändring kräver att rutinerna ifrågasätts och att sakerna görs på ett nytt sätt, men inte heller detta är främmande för museiarbete.

Under de hundra åren har stadsmuseet ändrats då den omgivande världen förändrats. Utställningen **Den gode medborgaren** som öppnades i juni visar igen att museet lever i denna tid och ger stoff till aktuella medborgardiskussioner. Ett modernt museum förändras och förnyas uttryckligen genom dialog och samarbete, genom att hitta nya samarbetspartners. En sådan är bland annat John Nurminens Stiftelse med vilken stadsmuseet har arrangerat utställningen **Nordiska kartans historia – från myter till verklighet**. Utställningen öppnas i oktober i Sederholmska huset.

Jag bjuder in Sofias läsare att bekanta sig med det hundraåriga museiarbetets levande och omväxlande resultat samt att tillsammans med oss begrunda det förgångna, det nuvarande och det kommande!

Ensimmäiset sata vuotta häviävän Helsingin jäljillä

TEKSTI: Marja Pehkonen, tutkija
KUVAT: Helsingin kaupunginmuseo

Jan Alanco

Hotelli Kleineh, jonne muinaismuistolautakunnan puheenjohtaja, valtionarkistonhoitaja Reinhold Hausen kutsui professori Gustaf Nyströmin ja museoamanuenssi Karl Konrad Meinanderin lautakunnan ensimmäiseen kokoukseen 26.9.1906.

Helsingin kaupungin kulttuurihistoriallinen museolautakunta, joka nykyään on nimeltään kaupunginmuseon johtokunta, täyttää tänä vuonna sata vuotta. Itse kaupunginmuseo täyttää puolestaan 95 vuotta.

KAIKKI ALKOI KUN Helsingin kaupunginvaltuusto perusti 26.5.1906 muinaismuistolautakunnan, johon se valitsi kolme asiantuntijaa: valtionarkistonhoitaja *Reinhold Hausen*, professori *Gustaf Nyström* ja Valtion Historiallisen Museon amanuenssi *Karl Konrad Meinander*. Myös kaupunginmuseo voi pitää toimintansa aloituspäivänä ensimmäisen kokouksen päivää 26.9.1906, sillä siinä kokouksessa muinaismuistolautakunta kirjasi lahjoituksena August Lundqvistilta ison valokuvan, joka esittää J. F. Lundqvistin kivitaloa, Aleksanterinkatu 13, ennen vuotta 1898. Tämä valokuva on museon kokoelmiin ensimmäisenä kirjattu tallenne.

VALOKUVIA KATOAVASTA HELSINGISTÄ

Toisessa kokouksessa 29.10.1906 muinaismuistolautakunta arvioi valokuvaaja Signe Branderin työnäytteet ja päätti palkata hänet valokuvaajakseen. Samassa kokouksessa Suomen Taideyhdistyksen intendentti Thorsten Waenerberg lahjoitti Wladimir Swertschkoffin litografiat ”Näkymä Nikolainkirkon tornista etelään” ja ”Näkymä Observatoriosta pohjoiseen” vuodelta 1843. Konsuli Gösta Sundmanin lahjana saatiin Helsingin ensimmäisen teatterin asiapaperit.

Helsingiläiset seurasivat 1900-luvun alkuvuosina ilmeisen haikeina kotikaupungin muuttumista ja tuttujen maisemien häviämistä. Matala puusta rakennettu kaupunki oli väistymässä. Keskikaupungin tonteille nousi monikerroksisia kivitaloja. Uusia kaupunginosia rakennettiin kaupungin laidoille. Virisi voimakas halu saada vanha Helsinki dokumentoitua muistiin jälkipolville. Aikakauslehti *Veckans Krönika* julkaisi vuonna 1906 valokuvaaja Ida von Gericken kuvasarjaa puretuista taloista otsikolla ”Det Helsingfors som gått” – mennyt Helsinki.

Kokouksessaan 28.12.1906 muinaismuistolautakunta jo kirjasi esityksen, että lautakunta saisi rakennusten purkuilmoitukset voidakseen valokuvata ne ennen purkamista. Edellisessä kokouksessa oli päätetty pyytää rakennustarkastaja Ricardo Björnbergiä ja kaupungininsinööri Gabriel Idströmiä ilmoittamaan lautakunnalle purkutöistä ja

uudisrakennuksista. Yhteistyö sujui ilmeisen hyvin toisensa tunteneiden herrasmiesten välisellä sopimuksella mutta loppui henkilöitten vaihduttua – sivuun menen sanoen vuosikymmeniksi.

Museonhoitaja Helmi Helminen-Nordberg on nimittäin 1960-luvulla kommentoinut lyijykynällä vuoden 1906 pöytäkirjan tähän kohtaan ”esitetty uudelleen, ei vieläkään toteutettu 22.10.1961” ja toisen kerran ”ei vieläkään 1966! vrt. Kaupunginvaltuusto 2.2.1965 asia 38”. Helmi Helminen-Nordberg joutui sivusta seuraamaan samoja purkupäätöksiä, joita nykyhelsinkiläiset ovat viime vuosina kauhistelleet lehtiartikkelien ja kirjojen palautettua mieleen purkuvuimman vuodet.

Vasta 1970-luvulla rakennussuojeluyhteistyö alkoi vähitellen sujua, ja museon nykyinen johtokunta ja kulttuuriympäristöyksikkö antavat jatkuvasti lausuntoja, joita yleensä arvostetaan. Mutta koska rakennustoiminta aina on taloudellista toimintaa, arvomaailmat, ”museo-vähättely” ja kunnallispolitiikka muovaavat Helsinkiä joskus niin, että myös tulevat sukupolvet esittävät kysymyksen: ”Minkä takia? Miten päättäjät perustelivat tämän!”

Kerättyään ahkerasti kuvia oman aikansa muuttuvasta Helsingistä muinaismuistolautakunta halusi esitellä kokoelmaansa, joten se anoi valtuustolta näyttelyrahaa. ”Valokuvia vanhasta Helsingistä” -näyttely oli Hakasalmen huvilassa auki viikon alkaen 27.2.1909. Näyttelyssä esiteltiin Signe Branderin siihen mennessä ottamia valokuvia ja myös lautakunnan A. E. Rosenbröjeriltä ja Ida von Gerickeltä lunastamaa vanhempaa valokuva-aineistoa. Eugen Hoffersin valokuvia 1860-luvun Helsingistä oli myös näytteillä. Suosittu näyttely osoitti, että helsinkiläiset pitivät muutosten dokumentointia tärkeänä.

Signe Brander ehti vuoteen 1913 mennessä, jolloin hänen toimeksiantonsa päättyi, tuoda lautakunnalle lähes tuhat valokuvaa. Hänen työtään jatkoi ruotsalaissyntyinen Eric Sundström, joka oli aloittanut kuvaamisen Helsingissä 1890. Hän toimi monipuolisesti arkkitehtuuri- ja miljöökuvauksen, mainos- ja teollisuuskuvauksen sekä uutiskuvauksen alalla. Helsingin kaupunginmuseossa on tallennettuina noin 15 000 Eric Sundströmin negatiivia. Sata vuotta on muuttuvaa kaupunkia museolle valokuvattu, mutta jo muinaismuistolautakunta hankki aktiivisesti myös paljon vanhempaa kuvamateriaalia ja näin tehdään edelleenkin.

KOKOELMASTA KASVAA MUSEO

Kaupunginvaltuusto päätti 13.6.1911 perustaa kaupunginmuseon, jota museolautakunta valvoisi. Museolautakunnassa oli kolme jäsentä, jotka valtuusto valitsi kolmeksi vuodeksi. Lautakunta valitsi puheenjohtajan keskuudestaan. Käytännössä muinaismuistolautakunta järjestäytyi museolautakunnaksi ja valitsi puheenjoh-

Helsingiläisen pikkutyön tunnuslevy ja nimilappu Ruotsin matkalla 1940-luvulla. Sotaa käyvästä Suomesta lähetettiin yli 70 000 lasta Ruotsiin, Tanskaan ja Norjaan. Sotalapsista 25 % oli helsinkiläisiä. Helsingistä lähti kaksi kertaa viikossa lastenjuna ja evakuointilaiva Arcturus vei 500 lasta kerrallaan. Eniten lähti lapsia vuosien 1942 ja 1944 aikana.

Uutinen Titanicin haaksirikosta Helsingin Sanomien lisälehdessä eli ”lööpissä” 21.4.1912. Titanic lähti 2.4.1912 Belfastista Southamptoniin ja sieltä kohti New Yorkia. Se törmäsi 14.4. jäävuoreen ja upposi mukanaan 1 522 henkeä. Laivalla oli 63 suomalaista, joista 43 kuoli ja 20 pelastui.

Museolautakunta 1910-luvulla. Vasemalla museon esimies Nils Wasastjerna, pöydän päässä lautakunnan puheenjohtaja Reinhold Hausen, oikealla lautakunnan jäsenet Bertel Jung ja Magnus Schjerfbeck.

Erik Sundström

tajaksi edelleen Reinhold Hausenin. Jäseniä olivat Magnus Schjerfbeck ja Bertel Jung. Kaupunginmuseo aloitti toimintansa 1.6.1911 Hakasalmen huvilan alakerrassa. Näyttely avattiin 15.12.1912.

Helsingin kaupungin antiikkikokoelmien tallentaminen oli alkanut jo 1700-luvulla. Raatimiehet Anders Byström ja Petter Schwartz ilmoittivat maaliskuussa vuonna 1787, että oli päätetty säilyttää kaupungin lakkautetulle ratsuväenosastolle kuuluneet vaskirummut, torvet ja lippu rahastohuoneessa. Raatihuoneelle varastoitui aikojen kuluessa lisää esineitä. Raatihuoneen esineet ovat olleet muutamaa lyhyttä vaihetta lukuun ottamatta aina kaupunginmuseon näyttelyissä vuodesta 1912 tähän päivään asti.

Museolautakunta toimi vuosikymmeniä erittäin läheisessä yhteistyössä kaupunginmuseon esimiesten ja henkilökunnan kanssa. Lautakunta toimi ”johtoryhmänä” ja osallistui aktiivisesti kaupunginmuseon toimintaan. Lautakunnan kokouksissa käsiteltiin ostot ja lahjoitukset perusteellisesti. Lautakunta oli hyvin selvillä museon kokoelmista, esineiden hoidosta ja varastoinnista. Näyttelyiden muoto ja sisältö raportoitiin lautakunnalle tarkkaan etukäteen vielä 1960-luvulla. Kokoelmia

kartutettiin kaupunginmuseon ensimmäiset neljäkymmentä vuotta lautakunnan johtosäännön mukaisesti, joka velvoitti tallentamaan, säilyttämään ja kuvaamaan Helsingin sivistyksellistä ja taloudellista kehitystä valaisevia varhaisempia ja myöhempiä muistoja.

Lähimenneisyyden ja oman ajan dokumentointi tuli kaupunginmuseon ohjelmaan 1970- ja 1980-luvulla. Kertakäyttökulttuuri, uudet materiaalit ja pintailmiöt tallennettiin. Kokoelmissa on sekä kesäterassien muovilaseja että

Väestöliiton perhesuunnittelukampanjan aineistoa. Lautakunnan 70-vuotisnäyttely syksyllä 1976 käsitteli muovikassia mainoksena, ympäristösaasteena ja kierrätysmateriaalina. Muovikassin näkyvyyttä kaupungilla valokuvattiin. Myöhempiä 1990-luvun esimerkkejä ovat haastattelut ja videokuvat ensimmäisestä lamajoulusta, työttömyydestä ja leipäjonosta.

Sadassa vuodessa Helsingin kaupunginmuseon kokoelmat ovat kasvaneet ostoina, yksityishenkilöiden lahjoituksina, siirtoina kaupungin virastoista sekä museon omalla tallennus- ja dokumentointitoiminnalla noin miljoonan tallenteen kokonaisuudeksi. Päämääränä on ollut koko ajan kehittää museosta Helsingin kulttuurielämään aktiivisesti osallistuva ja vaikuttava laitos, joka näyttelyillään, julkaisuillaan ja muilla tuotteillaan pystyy kokoelmiaan hyödyntäen antamaan pätevästi tutkitun ja ajanmukaiseen näyttelytekniikkaan sovelletun kuvan Helsingin kaupungin kehityksestä, elämästä ja ominaisluonteesta.

Museolautakunta muuttui lokakuussa 1980 vahvistetun johtosäännön myötä kaupunginmuseon johtokunnaksi. Johtosäännön mukaan johtokunnan tehtävä oli johtaa ja valvoa kulttuurilautakunnan apuna ja sen alaisena kaupunginmuseota. Kulttuurilautakunnan alaisuudesta johtokunta pääsi 1.1.1993 tullessaan jälleen itsenäisenä suoraan kaupunginhallituksen alaisuuteen.

PERINTÖONGELMA

Tärkein tapahtuma 1950-luvulla oli Hakasalmen huvilan perusteellinen kunnostaminen ja 50-vuotisjuhlanäyttelyn rakentaminen 1956. Näyttely oli niin onnistunut, että se herätti huomiota myös ulkomailla uudenlaisten ratkaisujensa vuoksi. Satavuotiaan Hakasalmen huvilan kunto oli ollut erittäin huono ennen remonttia. Notkuvan lattian takia yläkertaan oli voitu päästää kävijöitä vain rajoitetusti. Lämmitys ja vesijohdot olivat vuodelta 1911, sähkövalo oli asennettu 1913. Museolautakunnan puheenjohtaja, valtionarkistonhoitaja Yrjö Nurmio anoi vuonna 1949 nöyrällä kirjeellään ”mukavuuslaitosta” eli vesiklosettia yleisölle ja henkilökunnalle. Lahoon museoraken-

Museolautakunta viimeisessä kokouksessaan 18.12.1980. Museolautakunnan nimi muuttui kaupunginmuseon johtokunnaksi 1.1.1981. Johtokunta toimi kulttuurilautakunnan alaisena johtokuntana vuoteen 1993, josta lähtien se on jälleen ollut suoraan kaupunginhallituksen alainen. Puheenjohtaja Mats Kockberg pöydän päässä, oikealla museonjohtaja Marja-Liisa Rönkkö, lautakunnan jäsenet Rurik Packalén, Marja Väänänen, Jaakko Helin ja Anna-Liisa Lehtoranta sekä sihteerinä toiminut Anja Nuutinen Kockbergin takana.

nukseen kyllästynyt museonhoitaja Helmi Helminen keksi lopulta kutsua Hakasalmen huvilaan palotarkastajan!

Kaupunginmuseon lisärakennushanke hyppi kumipallon tavoin lähes puoli vuosisataa erilaisten museotyöryhmien, kaupunginhallituksen, kaupunginvaltuuston ja lautakuntien välillä. Asiakirjoja lukiessa ihmettelee, miten vähän painavat päätökset ja toimeksiannot. Kaikki nimittäin olivat niin 1950-, -60- kuin -70-luvullakin aina samaa mieltä siitä, että kaupunginmuseolle pitää rakentaa lisärakennus Hakasalmen huvilan tontille.

Kun rakennuspaikka menetettiin 1975 Finlandia-talon lisärakennukselle, museolle alettiin suunnitella uudisrakennusta niin sanotulle Terrassitorille kaupungin omistamalle tontille. Kaupunginhallitus kehotti kaupunkisuunnittelulautakuntaa ottamaan museohankkeet huomioon alueen suunnittelun sitovina lähtökohtina. Kaupunginmuseon johtokunta hyväksyi 15.12.1987 kaupunginmuseon laajennusosan perustamissuunnitelman. Hanke sai kaupunginvaltuuston siunauksen 18.5.1988, mutta kaupungin taloustilanne muuttui, nykytaiteen museo ajoi ohi ja kaupunginmuseon lisärakennus jäi jälleen paperille.

Kaupunginmuseon päärakennus sijaitsee nykyään Sofi-ankadulla Stockmannin tavaratalon vanhassa rakennuksessa. Juhlavuottaan henkilökunta viettää siirtämällä satoja tuhansia

museoesineitä uusiin tilapäisiin varastoihin, jotka ovat ensimmäiset ”tydyttävät” koko sadan vuoden aikana. Henkilökunta on pitkään ollut enemmän huolissaan kaupungin arvokkaasta antiikkiesinekokoelmasta kuin omista työolosuhteistaan: ”Museoihminen on uusiutuva luonnonvara, mutta museoesine ei!”

Eric Sundström

Museo on tallentanut kokoelmiinsa alusta asti ajankohtaiset ilmiöt, tapahtumat ja uutiset kuten Kauppatorille tulvivan Kolera-altaan vuosina 1913 ja 2005.

Jaan Mentu

HELSINGIN KAUPUNGINMUSEO EI OLE MUSEO VIRASTO EIKÄ HELSINGIN KAUPUNGIN TAIDEMUSEO

HELSINGIN KAUPUNGINMUSEON TYÖNTEKIJÄT törmäävät päivittäin siihen, että yleisön mielessä kaupunginmuseo, Museo virasto ja Helsingin kaupungin taidemuseo menevät helposti sekaisin. Ne ovat kuitenkin kolme erillistä museoalan laitosta, ja kullakin on oma taustansa ja tehtävänsä.

Museo viraston juuret ulottuvat vuoteen 1884, jolloin perustettiin Muinaistieteellinen toimisto valvomaan Suomen arkeologisten ja historiallisten muinaismuistojen tutkimusta ja suojelua. Nimi muuttui 1908 Muinaistieteelliseksi toimikunnaksi ja 1972 Museo virastoksi. Vuonna 1893 maan tärkeimmät kulttuurihistorialliset kokoelmat koottiin Muinaistieteellisen toimiston alaisuuteen Valtion historialliseksi museoksi, josta tuli 1916 Suomen kansallismuseo. Nykyään Museo viraston hoidossa on Kansallismuseon lisäksi parikymmentä muuta museota, Helsingissä muun muassa Seurasaaren ulkomuseo ja Cygnaeuksen galleria. Lisätietoja www.nba.fi.

Helsingin kaupunginmuseon toiminta alkoi 1906 muinaismuistolautakunnan perustamisesta ja itse museo perustettiin 1911, kuten oheisessa artikkelissa kerrotaan. Alusta asti kaupunginmuseo on keskittynyt Helsingin ja helsinkiläisten historian ja kulttuuriperinnön tallentamiseen ja vaalimiseen. Kaupunginmuseon hoidossa on 12 museota, verkkosivujen Virtuaalimuseo mukaan luettuna. Lisätietoja www.helsinginkaupunginmuseo.fi.

Helsingin kaupungin taidemuseo perustettiin hoitamaan kaupungille vuonna 1972 lahjoitettua arvokasta Bäcksbäckin taidekokoelmaa, julkisia veistoksia sekä kaupungin tiloihinsa vuosikymmenten varrella hankkimia taideteoksia, joita aiemmin hoiti kaupunginkanslian taideasiainsihteri. Sitten taidemuseon kokoelmat ovat karttuneet useilla huomattavilla lahjoituksilla, taideostoilla ja julkisilla taideteoksilla. Taidemuseo sai 1976 oman rakennuksen Meilahteen. Museon toiminta on kauan painottunut vaihtuviin vierailunäyttelyihin, erityisesti vuonna 1999 avatussa Taidemuseo Tennispalatsissa. Lisätietoja www.taidemuseo.fi.

Sekaannukset ovat ymmärrettäviä, koska kaikkien kolmen museoalan toimijan nimitykset ja tehtävät risteävät joissakin kohdin. Kukin toimii useassa erinimisessä museokohteessa, mutta hallinnollisesti kaikki ovat virastoja: Museo virasto valtion keskusvirasto ja kaupunginmuseo ja kaupungin taidemuseo Helsingin kaupungin virastoja. Rakennussuojelutyö on Helsingissä jaettu siten, että Museo virasto huolehtii valtion rakennuksista ja kaupunginmuseo muista. Sekä Helsingin kaupunginmuseolla että Helsingin kaupungin taidemuseolla on merkittävä taidekokoelma.

Museoiden työnjakoa on varmasti vastedeskin hieman hankala hahmottaa, mutta kyselijät toki neuvotaan aina auliisti oikeaan paikkaan.

Jere Jäppinen

Teksti: Jere Jäppinen, tutkija
Kuva: Helsingin kaupunginmuseo

Vuonna 2006 juhlitaan oikeastaan kaupungin-
museon johtokunnan satavuotisjuhlaa. Nykyinen
johtokunta on toiminut vasta reilun vuoden.
Millä mielellä lähdetään seuraavalle vuosisadalle?

MUSEON JOHTOKUNTAAN on valikoitunut monipuolinen joukko helsinkiläisiä, jotka edustavat varsin tasaisesti paitsi eri puolueita myös miehiä ja naisia, eri ikäryhmiä, eri kaupunginosia ja erilaisia kokemuspiirejä. Vain koulutuksen ja ammattien osalta kaupunginmuseon johtokunnan erityisluonne näkyy: huomattavan moni historian alalle koulutettu on hakeutunut juuri tähän luottamustehtävään.

Johtokunnan jäsenet korostavat luottavansa museon työntekijöiden asiantuntemukseen ja olevansa

Johtokunnan pitkäaikainen puheenjohtaja, entinen kansanedustaja ja nykyinen Suomen elokuvasäätiön toimitusjohtaja **Irina Krohn** (vihr) pitää kulttuuriympäristön vaalimista myös henkilökohtaisesti kaikkein läheisimpänä museon työssä.

– Vaalimalla rakennuksia ja miljöitä luomme sillan nykyisyyden ja menneisyyden välillä. Tällainen jatkumo mahdollistaa nykypolville edellisten sukupolvien työn elävän arvioinnin, arvostamisen tai ymmärtämisen.

Toinen kokenut johtokunnan jäsen, historiantutkija **Simo Laaksovirta** (sdp) jatkaa:

– Kaupunginmuseon johtokunta vaikuttaa siihen, minkälainen kaupunki on tulevaisuudessa, mitkä elementit siirtyvät eilisestä huomiseen.

Irina Krohn painottaa vielä ajankohtaista haastetta, modernin rakennusperinnön suojelua:

– Suuren yleisön tuntuu joskus olevan vaikea hyväksyä, ettei rakennussuojelu ole vain ”kauniiden talojen” suojelua. Tätä osoittaa Makkaratalon ympärillä käyty kansalaiskeskustelu.

Monen johtokunnan jäsenen työ liittyy kasvatukseen ja opetukseen, ja siten museon näyttelyt sekä lapsille ja nuorille suunnattu toiminta ovat keskeisiä muun muassa OAJ:n erityisasiantuntijana toimivalle, historianopettajan koulutuksen saaneelle **Olavi Arralle** (kok) ja historianopettaja **Vesa Virrille** (vihr), joka käyttää museon näyttelyjä paljon opetuksessaan. Kouluyhteistyötä korostaa erityisesti lautakunnan pitkäaikainen varapuheenjohtaja, rehtori **Elise Hiiden-uhma-Kivelä** (kok):

Kaupunkilaisten ääni kaupunginmuseossa

ennen kaikkea kaupunkilaisten edustajia. Johtokunnan jäsenet välittävät yleisön toiveita museoon ja toisaalta luovat museolle hyödyllisiä yhteiskuntasuhteita omien verkostojensa kautta.

PAINOPISTEIDEN PUNNITSIJAT

Johtokunnan työnä on ennen kaikkea vetää museon toiminnan suuria linjoja, tarkastella museota kokonaisuutena ja päättää painopistealueista. Erityisen tärkeäksi kaupunkilaisten kannalta johtokunnan jäsenet kokevat sen, että he tekevät rakennetun kulttuuriperinnön säilymiseen vaikuttavia päätöksiä.

– Lapset ja nuoret tulee ottaa vakavasti. Heissä on kasvamassa aina uusi tuleva kulttuurisukupolvi. Sitä kannattaa vaalia.

Johtokunnan jäsenet nostavat esiin myös kaupunginmuseon merkityksen kulttuurilaitoksena, helsinkiläisten kulttuuripalvelujen tarjoajana. Tässäkin suhteessa tärkeinä pidetään museon näyttelyitä, joiden Simo Laaksovirta luonnehtii olleen jo vuosien ajan uusia uria aukovaa avantgardea.

Monen jäsenen historian alan koulutus näkyy myös heidän kiinnostuksensa kohteista. Historiantutkija **Timo Mikkilä** (kesk) kiehtovat vanha helsinkiläinen miljöö ja katumaisema, joihin hän syventyy museon

valokuvakokoelmien ja elokuvaesitysten avulla. Simo Laaksovirtaa taas innostaa muistitiedon keruu ja tutkimus, johon hän toivoisi kaupunginmuseon sijoittavan entistä enemmän voimavaroja.

Johtokunnan jäsenet ovat hyvin perillä myös kaupunginmuseon toiminnan haasteista. Asiakasmäärien kasvattaminen, saavutettavuuden parantaminen ja viestinnän tehostaminen ovat keskeisiä kysymyksiä. Yhden ratkaisun voi tarjota yhteistyö kuten Kulttuuritehdas Korjaamon ja Raitioliikennemuseon yhdistäminen kulttuurikeskukseksi, rohkea hanke, jonka johtokunta hyväksyi viime keväänä.

Johtokunnan jäsenet kantavat vastuuta myös museon kokoelmien säilymisen kannalta olennaisen kokoelma- ja konservointikeskushankkeen toteutumisesta. Irina Krohn muistuttaa vielä museon henkilökunnan merkityksestä: johtokunnan tehtävä on valita hyviä johtajia ja päälliköitä, turvata henkiset ja taloudelliset toimintaresurssit sekä kannustaa ja seurata museon työtä.

HELSINKILÄISIÄ JA JUNANTUOMIA

Johtokunnan jäsenissä on Helsingissä syntyneitä ja muualta muuttaneita, joten silläkkin tavoin johtokunta heijastaa todellista helsinkiläisyyttä. Jo koulupoikana kaupungin vanhoihin rakennuksiin ihastuneen ja niiden purkamista surreen Olavi Arran suku on asunut Helsingissä 1920-luvulta lähtien.

– Minun mummolani ei ollut maalla vaan Katajanokalla. Mieleen on lapsuudesta jäänyt jouluun hiljentynyt

valkea kaupunki, jonka tyhjää Aleksanterinkatua käveltiin mummolaan julkisen liikenteen jo lakattua.

Simo Laaksovirta on syntynyt Helsingissä, elänyt varhaislapsuutensa Enonkoskella Savossa ja käynyt koulunsa Harjussa ja Pohjois-Haagassa. Hän luonnehtii helsinkiläisyyttään näin:

– Suhteeni Helsinkiin on monipuolinen ja identiteettiäni edelleen hiukan ”maalaispojan”, vaikka koenkin itseni aidoksi stadilaiseksi. Olen alusta pitäen nähnyt Helsingissä ”valot ja varjot”. Kun on ollut Helsingissä jo yli puoli vuosisataa, niin varsinaisessa ”kivikylässä” kuin juuri syntyneessä uudiskaupunginosassa, voi tannerilaisittain sanoa nähneensä ”Helsingin kasvavan”.

Helsinkiläisyys kuuluu myös muualta tulleille, ja muuttajien kotoutumisen tukeminen on yksi kaupunginmuseon tehtävistä. Melko uusille helsinkiläisille Timo Mikkilälle ja Vesa Virrille johtokunnan jäsenyys on tehnyt Helsingin historian ja kulttuuriperinnön läheisemmäksi ja kiinnostavaksi. Jo kauan täällä asunut Elise Hiidenuhma-Kivelä kertoo omista kotoutumiskokemuksistaan:

– Olen Viipurissa syntynyt, 60-luvun junantuoma helsinkiläinen. Helsingistä on tullut kotiseutuni ja Munkkiniemessä on tänään kotini. Tämä kaupunki ja sen kulttuuriperintö on osa suomalaista identiteettiäni.

Kaupunginmuseon johtokunnan jäsenillä on tilaisuus paitsi nauttia Helsingin kulttuuriperinnöstä myös tukea museon työtä sen vaalimiseksi. Irina Krohn tiivistää:

– Toivottavasti olen osaltani kartuttamassa ja luomassa uutta, joka sitten aikanaan muuttuu perinnöksi.

Kaupunginmuseon johtokunnan jäsenet Olavi Arra, varapuheenjohtaja Elise Hiidenuhma-Kivelä, puheenjohtaja Irina Krohn ja Simo Laaksovirta Hakasalmen huvilan pihalla kesäkuussa 2006.

Tero Suviäämi

STADSMUSEET HAR TOLV FILIALER I HELSINGFORS.
HUR HAR DENNA MÅNGFALD UPPSTÅTT?

Museer för alla och envar

TEXT: Anna Finnilä, museilektor
BILDER: Helsingfors stadsmuseum

I DAG HÖR filialernas stora antal till Helsingfors stadsmuseums mest påfallande särdrag. Den här situationen, som är både utmanande och mycket givande, har utvecklats under museets hundraåriga verksamhet, och det finns en historia bakom varje filials tillkomst.

BYGGNADSSKYDD FÖDER MUSEER

Museerna har uppstått när staden har velat spara kulturhistoriskt värdefulla byggnader och erbjuda medborgarna en möjlighet att bekanta sig med husen. År 1962 fick stadsmuseet sin första sidofilial, när den på 1790-talet uppförda Domarby gård öppnades som museum. Sprutmästarens gård som är stadens äldsta på sin ursprungliga plats bevarade trähus öppnades för allmänheten 1980.

Några år senare beslöt Helsingfors stadsfullmäktige att man skulle grunda ett museum om arbetarnas boendehistoria. Ett lämpligt trähus fann man vid Kristinegränden och Arbetarbostadsmuseet öppnades 1989.

När rådstugurätten flyttade till det nya Justitiehuset blev det aktuellt att finna ny användning för stadens äldsta stenhus. Sederholmska huset öppnades som museum 1995 efter grundliga byggnadshistoriska undersökningar.

STORA DONATIONER KRÄVER UTRYMMEN

Stadsmuseet har de senaste decennierna fått ta emot flera stora samlingar, vilka har krävt nya museiutrymmen. Trafikverkets gamla spårvagnar och övriga trafikhistoriska föremål har sedan 1993 varit utställda i Spårvägmuseet som är beläget i Helsingfors äldsta spårvagnshall.

I slutet av 1990-talet beslöt staden att bevara de gamla trähusen vid Kalevagatan och erbjöd byggnaderna till stadsmuseet. Samtidigt donerade Helsingfors skolmuseiförening sin stora samling till stadsmuseet som 2000 öppnade ett Skolmuseum i de restaurerade trähusen. Samma år öppnades även Kraftverksmuseet i Gammelstaden.

Det är en stor utmaning för stadsmuseet att upprätthålla alla filialer. Ibland leker vi anställda med tanken, hur skulle det vara att ha ett stort hus med många utställningsavdelningar i stället för ett dussin filialer? Logistiken och marknadsföringen skulle troligen underlättas, ifall all verksamhet vore under samma tak, men museet skulle förlora i autenticitet.

Det är både intressant och värdefullt att kunna berätta om Helsingfors historia i historiskt äkta miljöer. I annat fall skulle vi vara tvungna att bygga en massa kulisser, vilket är vanligt på många museer. Stadsmuseets filialer representerar flera olika epoker och byggnadsstilar. Varje museum har sin egen profil och sina egna besökare.

UTRYMMESBRIST TROTS FILIALER

Stadsmuseet inledde sin verksamhet den första juni 1911 i Villa Hagasunds nedre våning. Övre våningen var i Konstflitföreningens bruk fram till 1929, då stadsmuseet fick överta hela villan. Småningom blev det trångt i Villa Hagasund och på 1950-talet utarbetade man ritningar för en tillbyggnad som aldrig förverkligades. Stadsmuseets utrymmesbrist utreddes under 1970- och 1980-talet i många arbetsgrupper, men ingen till- eller nybyggnad uppfördes.

Eftersom lösningen på utrymmesbristen dröjde måste museet sprida sin verksamhet på olika håll i staden. Bildarkivet fick flytta till Fabiansgatan och kontoret till Dagmarsgatan. Under decenniernas gång växte stadsmuseet till ett av Finlands största museer, men utrymmesbristen förblev olöst till 1995.

För drygt tio år sedan fick stadsmuseet till sitt förfogande huset vid Sofiegatan 4 som ursprungligen hade hört till Stockmanns varuhus. Nu fick stadsmuseet kontors- och arkivlokaler under samma tak och utrymmen för en basutställning om Helsingfors historia. Dessutom öppnades i gatuplanet en museibutik med ett mångsidigt urval och ett Gatumuseum som har öppet dygnet runt. Stadsmuseets följande storsatsning är att grundlägga ett stort tidsenligt museilager.

NYTTA OCH NÖJE

Utställningarna erbjuder information, upplevelser och underhållning. Vid sidan av de traditionella utställningarna har stadsmuseet ett Virtualmuseum som innehåller flera utställningar på nätet. Med datorns hjälp kan man när som helst bekanta sig med Signe Branders fotografier, Aurora Karamzins spännande levnadsöde eller museets arkeologiska utgrävningar. Trots att upprätthållandet av ett dussin museer är krävande, är vi stolta över mångfalden. Stadsmuseets filialer ger en mångsidig bild av Helsingfors förflutna.

Några av stadsmuseets filialer – känner du igen alla?

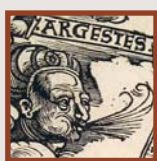

Antiikin kuuluisan maantieteilijän Klaudios Ptolemaioksen kartoja käytettiin vielä keskiajan lopulla. Pohjois-Eurooppa Ptolemaioksen mukaan Nicolaus Germanuksen Geographia-teoksessa vuodelta 1486.

Pohjolan ääriveriivat hahmottuvat *Sederholmin talossa*

KARTAT KERTOavat MAAILMANKUVAN KEHITTYMISESTÄ

”SENAATINTORIN LAIDALLA keskellä historiallisinta Helsinkiä – sijainti on ihanteellinen kulttuurielämykselle”, Erik Båsk John Nurmisen Säätiöstä toteaa tyytyväisenä sympatisesta Sederholmin talosta.

Näyttely kertoo, miten Skandinavia tuli kartalle, mihin Suomi sijoitettiin kartalle eri vuosisadoilla, mitä tiedettiin Pohjolasta ja millainen oli eurooppalainen maailmankuva. Kenelle ja miten kartoja piirrettiin, entä

TEKSTI: Saara Kankaanrinta, John Nurmisen Säätiö
KUVAT: John Nurmisen Säätiö

Laadukkaista näyttelyistä ja arvo-teoksista tunnettu John Nurmisen Säätiö jatkaa merellistä kulttuuri-työtään karttanäyttelyn muodossa. Kaupungin vanhin kivitalo täyttyy paitsi harvinaisilla kartoilla ja kartastoilla myös marginaaleista löytyvällä taiteella. Kiehtova näyttely tempaa kävijän matkalle maailmankuvamme historiaan.

miten maidemme rajat muotoutuivat? Näihinkin kysymyksiin löytyy vastaus säätiön kolmanneltatoista näyttelystä.

Näyttelyssä ovat nähtävissä ensimmäiset painetut Pohjolan kartat. Erillisessä Helsinki-huoneessa tarjotaan harvinainen mahdollisuus tutustua ensimmäisiin Helsingin karttoihin, jotka ovat nyt ensimmäistä kertaa näytteillä Suomessa. Huone toteutetaan yhdessä kaupunginmuseon kanssa.

Näyttely lähtee 1400-luvun myyttisistä ajoista ja päättyy nykyaikaiseen gps-satelliittipaikannukseen. ”Ja viimeisessä osassa kävijä tutustuu moderniin karttaan ja voi vaikka kokeilla oman kartan piirtämistä”, Båsk kertoo AffectoGenimapin kanssa rakennettavasta teemahuoneesta.

HERKULLISTA TAIDETTA MARGINAALEISTA

Sederholmin talossa esitellään myös kartoista löytyvää taidetta: pulleat putot, tuimat tuulispäät ja mystiset merihirviöt selityksineen.

”Historiasta ja kartoista on poimittu mielenkiintoisia yksityiskohtia, jotka

kertovat ihmiskunnan, tieteen ja taiteen eri aikakausista. Esimerkiksi koristeelliset tuulispäät kertovat kompassiriuksen kehittymisestä”, Båsk kertoo.

Lisäksi esillä on maailman ensimmäinen kartasto sekä kaikki varhaisimmat painokset Olaus Magnuksen *Pohjoisten kansojen historiasta*. Merkittävät suomalaiset karttakeräilijät kertovat kokoelmiensa synnystä ja ammattilaiset esittelevät konservointia.

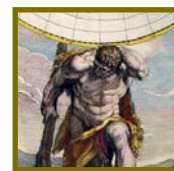
KIRJA JA LUENTOSARJA

Aiheesta julkaistaan myös kauan kaivattu teos *Pohjolan kartan historia – myyteistä todellisuuteen*. Kirjoittajana on alan arvostettu asiantuntija, professori **Ulla Ehrensverd**. Kirjan uusia tutkimustuloksia käytetään näyttelyssä hyväksi.

”Pohjolan ääriviivojen hahmottuminen kartalle kertoo samalla aikansa maailmankuvasta. Se on osa kansojemme historiaa, ja aihe koskettaa meitä jokaista läheisesti”, kartografian grand old lady Ehrensverd muistuttaa.

Näyttely on laaja yhteistyöhanke, jossa ovat mukana Helsingin kaupunginmuseo, Helsingin yliopisto, Helsingin yliopiston kirjasto, Chartarum Amici, AffectoGenimap, NurminenPrima ja Hagelstamin antikvariaatti. Yhteistyökumppanit osallistuvat myös näyttelyyn liittyvän monipuolisen keskiviikkoluentosarjan toteutukseen.

POHJOLA PIIRTYY KARTALLE

18.10.2006–25.2.2007

Sederholmin talo, Aleksanterinkatu 16–18
Auki ke–su klo 11–17.
Pääsymaksut 6/4/2 euroa. Opastus 40 €.

LISÄTIETOJA:

John Nurmisen Säätiö
www.johnnurmisenaatio.fi

Kaarina Pohjola
puh. 010 545 2436
kaarina.pohjola@johnnurminen.com

Erik Båsk
puh. 010 545 2439
erik.bask@johnnurminen.com

Karttakuva kehittyi 1500-luvun aikana huomattavasti lähemmäksi todellisuutta. Pohjoismaat alankomaalaisen Gerard de Joden vuonna 1593 painatussa kartassa.

R. Roos

Narinkka Simonkentällä vuonna 1928, vuotta ennen sulkemistaan.

MIKÄ IHMEEN NARINKKA?

HELSINGIN ensimmäinen Narinkaksi tai Narinkanmäeksi (Narinksbacka) kutsuttu kauppapaikka syntyi venäläismiehityksen aikana 1713–1721 Katajanokan ja kaupungin väliselle kannakselle. Myös Narinkan nimi on venäläisperäinen: "rynok" tarkoittaa venäjäksi toria, "na rynke" 'torilla'. Narinkka lienee toiminut miehityksen jälkeenkin, sillä sen niminen paikka on merkitty Helsingin kartassa Katajanokalle myös 1730-luvulla.

Kun Katajanokan kanavaa ja keisarillista palatsia ryhdyttiin rakentamaan 1840-luvulla, venäläisten narinkka-puodit siirtyivät nykyisen Suomen Pankin paikoille. Alue oli asemakaavassa varattu toria varten, ja maa-herra oli 1842 ehdottanut sille nimeksi Nicolaitorget (Nikolaintori). Käyttöön vakiintui kuitenkin Narinktorget (Narinkkatori) eli Narinken (Narinkka).

Vuonna 1876 myyntikojut saivat väistyä Suomen Pankin tieltä laitakaupungille Simonkadulle. Näihin aikoihin Narinkasta oli tullut etenkin juutalaisten kauppapaikka, koska heidän ei tuon ajan Suomessa sallittu ansaita elantoaan juuri muuten kuin myymällä vanhoja vaatteita. Kojut ja torin nimi hävisivät 1929, kun Narinkka kauppiaiden vastustuksesta huolimatta suljettiin ja purettiin. Kalliokumpareella sijainnutta aukiota alettiin kutsua epävirallisesti Simonkentäksi. Se katosi 1990-luvun lopussa bussipysäkkeineen ja kalliioineen suuren hotellin alle.

Kampin keskuksen valmistuttua 2006 vanhan Turun kasarmin talousrakennuksen eli entisen linja-auto-aseman ja lasi- ja teräspintaisen uudisrakennuksen välinen uusi tori nimettiin Narinkaksi ja perinteikäs kauppapaikka palasi jälleen Helsingin nimistöön, lähelle entistä sijaintipaikkaansa.

Anna Finnilä

Helsingin kaupunginmuseo perusti **Narinkka**-vuosikirjan 1976. Kolmessa vuosikymmenessä museon kustannustoiminta on kehittynyt laajaksi ja monipuoliseksi. Innokas lukija voi ahmia museon julkaisuista tuhansia sivuja tietoa ja tarinoita Helsingin historiasta.

HELSINGIN KAUPUNGINMUSEOSSA

on aina ollut ahkeria kirjoittajia. Ensimmäinen, lyhyeksi jäänyt julkaisusarja aloitettiin jo 1920-luvulla. Sitten omasta vuosikirjasta haaveiltiin kauan ja viimein vuonna 1976 sellainen päätettiin perustaa Helsingin museotoiminnan 70-vuotisjuhlan kunniaksi. Uudelle

julkaisulle oli tarvetta, koska museoon oli saatu 1970-luvulla useita kirjoitushaluisia nuoria tutkijoita. Myös ulkopuoliset tutkijat alkoivat tarjota museolle artikkeleita.

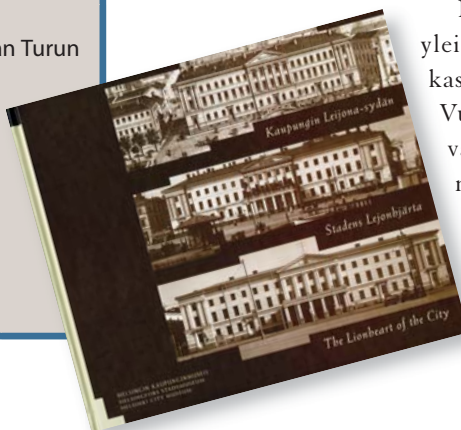
TIETOA TORILTA

Vuosikirja sai nimen Narinkka Helsingin historiallisen rihkama- ja lumpputorin mukaan, josta kerrotaan enemmän ohessa. Nimi kuvaa museon tarkoitusta tarjota kirjasarjassa mahdollisimman runsaasti ja monipuolisesti tietoa.

Jo ensimmäisistä Narinkoista lähtien monenkirjavia aiheita on pyritty jäsentämään kokonaisuuksiksi, jotta lukijoiden olisi helpompi löytää tietoa. Narinkkojen rivistä voi poimia vaikkapa pukuhistorialle, Vanhankaupungin arkeologisille kaivauksille, laitakaupungin sosiaalishistorialle,

Leijona-korttelille, ympäristöhistorialle ja hääperinteille omistettut teokset. Onpa joukossa keittokirjakin!

Narinkan suosio vakiintui 1980-luvulla, yleistajuisen Helsingin historian kysyntä kasvoi ja museon julkaisutoiminta laajeni. Vuosikirjan rinnalla alettiin tehdä komeita, värikuvitettuja näyttelyluetteloita, joista muutamat, kuten kaupungin venäläistä perintöä käsittelevä Venäläisyys Helsingissä ja museon taidekokoelmaa esittelevä Rakas Helsinki, saivat suursuosion ja myytiin pian loppuun.

Teksti: Jere Jäppinen, tutkija

Kuvat: Helsingin kaupunginmuseo

Narinkka kasvoi kirjastoksi

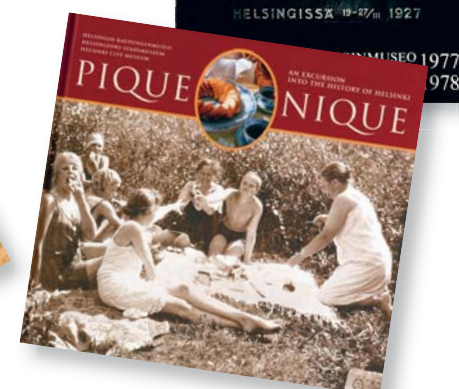
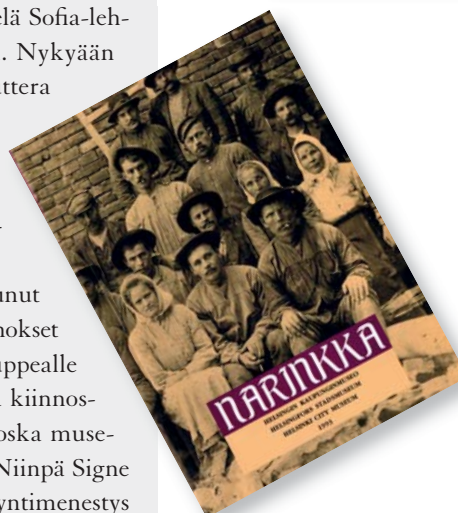
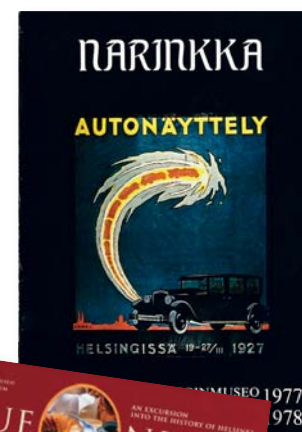
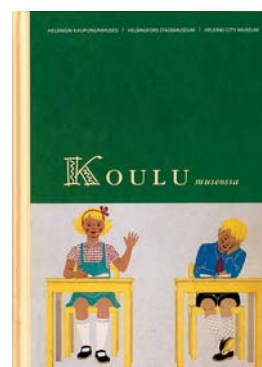
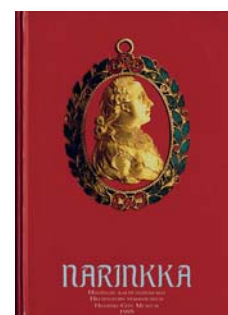
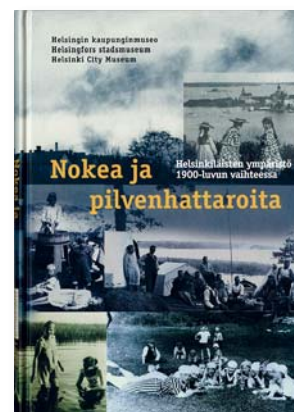
Kun artikkelit ja aihekokonaisuudet alkoivat laajeta, Narinkan rinnalle perustettiin 1988 Memoria-sarja. Sen useimmat osat ovat yhdelle aiheelle omistettuja monografioita tai artikkelikokoelmia.

HELSINGIN HISTORIAN ERIKOISKUSTANTAMO

1990-luvulla kaupunginmuseo alkoi määrätietoisesti korostaa tehtävänsä Helsingin historiaan erikoistuneena kustantajana. Julkaisujen määrää, sisältöä, laajuutta ja ulkoasua kehitettiin kunnianhimoisesti. Aiheet ja kohderyhmät monipuolistuivat, kun Lastenmuseon myötä syntyi lapsille suunnattu Penni-sarja ja tieteelliset kirjoitukset ja rakennusinventoinnit saivat oman Tutkimuksia ja raportteja -sarjansa. Samalla kustannusperiaatteet kirkastuivat: kaupunginmuseo julkaisee omien tutkijoidensa tuotosten lisäksi sellaista laadukasta ja Helsingin kulttuurihistorian kannalta arvokasta tietoa, joka uhkaa muuten jäädä pöytälaatikkoon.

Julkaisuohjelma on 2000-luvulla laajentunut vielä Sofia-lehdellä ja verkkosivujen yhä runsaammalla sisällöllä. Nykyään kaupunginmuseo on kaiken muun työnsä ohessa uuttera pienkustantamo, joka julkaisee 5–10 nimikettä vuodessa. Monista museon tutkijoista on kouliutunut tottuneita kirjoittajia, kuva- ja kustannustoimittajia. Julkaisutoiminta työllistää paljon myös museon valokuvaajaa, kuva-arkistoa ja kuvalaboratoriota.

Valitettavasti etenkin markkinointi on osoittautunut pienkustantajalle ongelmalliseksi. Kustannussyistä painokset ovat yleensä pieniä, ja monet kirjat on suunnattu supealle lukijakunnalle. Niidenkin teosten, joiden voi arvella kiinnostavan suurta yleisöä, menekki on aina epävarma, koska museolla ei ole varoja laajaan mainontaan ja levitykseen. Niinpä Signe Branderille omistetun Narinkan huima media- ja myyntimenestys ja silmissä hupenevat tuhansien kirjojen painokset olivat museolle paitsi melkoinen yllätys ja opettavainen haaste, myös rohkaiseva kannustin julkaisutoiminnan kehittämiseen yhä ammattimaisempaan suuntaan.

Narinkkojen ja muiden julkaisujen sisällysluettelot ovat museon kotisivuilla www.helsinginkaupunginmuseo.fi. Monia kirjoja saa Museokaupasta ja loppuunmyytytkin löytää kirjastosta.

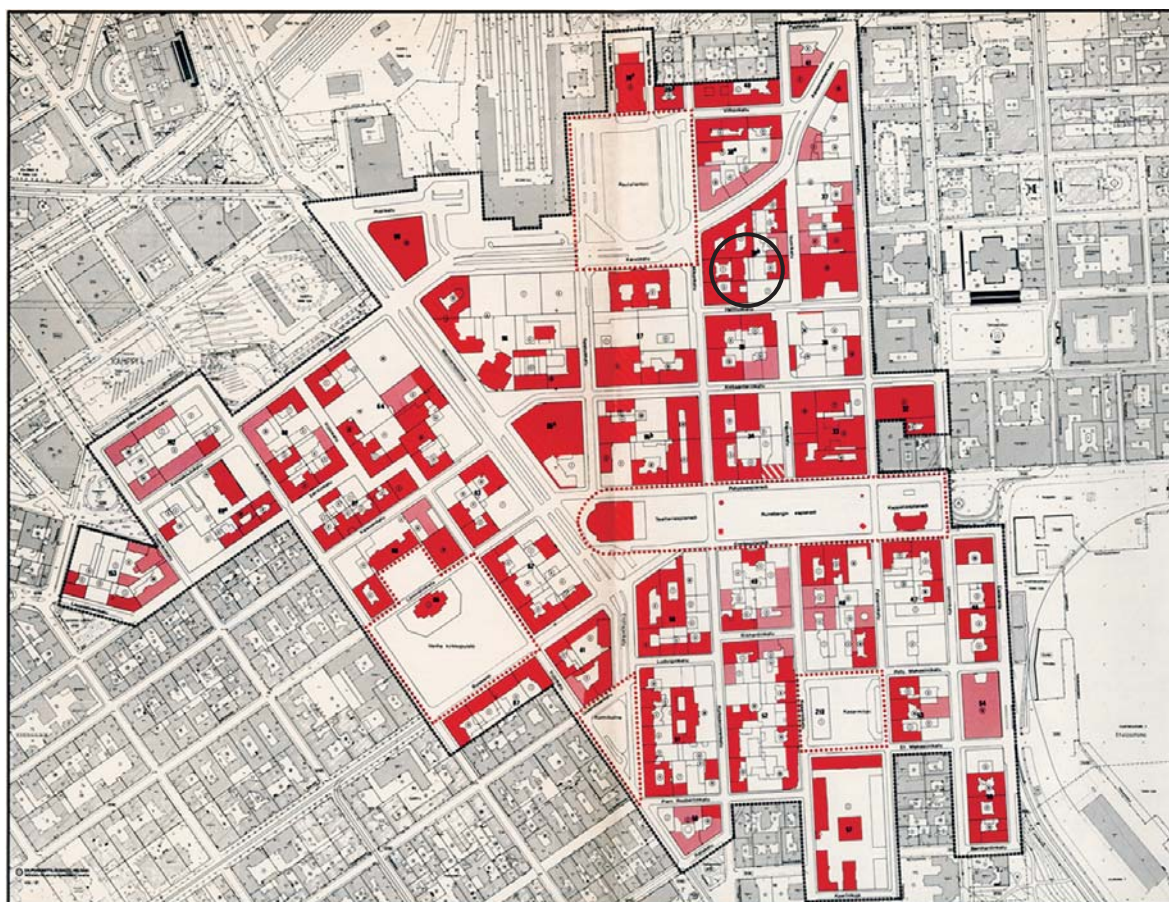
Piharakennuksetkin ovat arvokkaita

Helsingin liikekeskustan arvorakennusten suojeltujen julkisivujen takana on takapihojen työn ja arjen historiallinen maisema. Sen säilyttäminen olisi yhtä tärkeää kuin kadunvarren näkymien, mutta suojelu on osoittautunut vaikeaksi.

KAUPUNGINHALLITUS hyväksyi Helsingin liikekeskustan kaavoitus- ja kehittämisperiaatteet 1987. Keskeisiä olivat kaupallisten palvelujen monipuolisuus ja määrä, virkistys- ja kulttuuripalvelut, asuminen, jalankulkuolojen parantaminen sekä kaupunkikuva kokonaisuutena ja sen aikakerrostumat. ”Rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset sekä kaupunkikuvan säilymisen kannalta tärkeät miljööt pyritään säilyttämään.” Tänäpäin, noin 20 vuotta periaatteiden hyväksymisen jälkeen, on hyvä tarkastella parin esimerkin valossa, mitä on tapahtunut.

HALUTAANKO VAIN PARAATIPUOLEN HISTORIA MUISTAA?

Kehittämisperiaatteiden mukaan kadunvarsirakennusten arvotus oli kaksitasoista. Tiukempi suojelusuositus koski rakennuksen kaikkia julkisivuja ja vesikattoa, väljempi katujulkisivuja ja kadun puoleista vesikaton perusmuotoa. Suojeltavien rakennusten arvokkaista sisätiloista mainittiin, ettei niiden rakennustaiteellista ja historiallista arvoa saa turmella. Useimmat piharakennukset ja nuori rakennusperintö, sotien jälkeen valmistuneet modernistiset rakennukset jäivät tuolloin

Liikekeskustan kehittämisperiaatteiden rakennussuojelukartassa punaisella merkityt rakennukset on esitetty suojeltaviksi. Tummanpunaiset ovat kokonaisuudessaan säilytettäviä, vaaleanpunaiset ovat kaupunkikuvallisesti merkittäviä ja niiden katujulkisivut ja kadun puoleinen vesikatto säilytettäviä. Lackmanin talon ja Vuorikatu 4:n pihat rakennuksineen on ympäröity kartassa.

Vesa Meriläinen 2006

Lackmanin talon piharakennus (vasemmalla) oli valmistunut jo 1886. Vuonna 1912 valmistunut uudisrakennus pihasiipineen oli sovitettu tontille ottamalla vanhempi rakennus osaksi pihan arkkitehtonista sommitelmaa.

ilman suojelusuositusta. Viime vuosina modernin arkkitehtuurin suojelukysymykset ovat nousseet voimakkaammin esiin, myös Helsingin keskustassa. Esimerkkinä on Makkaratalon suojelusta käyty keskustelu ja lopulta rakennuksen osittainen säilyttäminen.

Kaupunkikuvaa onkin vaalittu, ja asemakaavamuutoksissa kadunvarsirakennukset on suojeltu. Sen sijaan liikekeskustan piharakennuksia on purettu kortteleita kehitettäessä, ilman keskustelua. 1800-luvun lopun tiiviisti rakennetut kortteleiden sisäosat on raivattu puhtaiksi ja rakennettu uudelleen usein aiempaakin tehokkaammin. Tavoite, jalankulkualueiden lisääminen ja kortteleiden avaaminen liiketiloiksi sekä katettujen pihojen rakentaminen, on toteutunut useassa liikekeskustan korttelissa. Sisäpihat on muutettu lasikatteisiksi kauppakeskukseksi. Kämpin kortteli on esimerkki liikekeskustan kehittämisperiaatteiden toteutumisesta.

Rakennussuojelun näkökulmasta piharakennusten ja -siipien säilyttäminen on ollut ja on edelleen ongelma. Purkamalla piharakennukset hävitetään Helsingin historiallista kaupunkirakennetta, joka perustui umpikortteleihin ja tiiviisti rakennettuihin tontteihin. Korttelirakenteesta välittyy jälkipolville yksipuolinen historia, kun ainoastaan edustavat, alkuaan varakkaalle väestönosalle varatut kadunvarren asuin- ja liiketilat säilyvät. Kaupunkirakenteen ja

-elämän koko kirjo, pihat, vaatimattomat piharakennukset ja -siivet, varattoman väestön asuinrakennukset ovat saaneet väistyä liikerakennusten kehittämisen myötä. Kortteleiden historiallinen ominaisuus on hävinnyt. Esimerkkinä voi mainita Fennian korttelin ja Kameeli B -korttelissa Mikonkatu 11:n ja Vuorikatu 4:n tontin 9, jossa sijaitsee Lackmanin talo.

TURHIA MENETYKSIÄ

Kauppia G. A. Lackmanin rakennuttama liike- ja asuintalo valmistui Mikonkatu 11:een 1912. Rakennuksen suunnittelivat arkkitehdit W. G. Palmqvist ja Einar Sjöström. Katujulkisivut ovat Helsingborgin tummaa julkisivutiiltä, yksityiskohdat graniittia ja kuparia. Kuvanveistäjä Gunnar Finne on tehnyt julkisivun graniittiveistokset. Pihan puolella kadunvarsirakennus, pihasiivet ja piharakennus muodostivat arkkitehtonisesti vaikuttavan miljööön graniittiportaineen, -kaiteineen ja -maljoineen. Piharakennusta ja molempia pihasiipiä esitettiin suojeltaviksi 1987. Näin ei kuitenkaan tapahtunut, vaan Lackmanin talon piharakennus purettiin 1989, kaksi vuotta liikekeskustan kehittämisperiaatteiden hyväksymisen jälkeen. Kadunvarsirakennus ja osa pihasiivistä suojeltiin vuoden 1992 asemakaavassa merkinnällä sr-1. Myös pääporrashuone mainittiin säilytettävänä sisätilana.

Samassa asemakaavassa Vuorikatu 4:ssä sijaitsevan 1890 valmistuneen asuinrakennuksen kadunvarsirakennus oli

Lackmanin talon piha tänään: piharakennus on purettu 1989, vain pihasiipi on jäljellä. Naapuritontilta Vuorikatu 4:stä on purettu 2002 sekä piharakennus että pihasiivet.

suojeltu, mutta ei piharakennusta ja pihasiipiä. Korkea piharakennus ja pihasiivet purettiin suunnitteilla olleen kauppakeskuksen tieltä vuonna 2002 kaupunginmuseon kielteisestä kannasta huolimatta. Vuorikatu 4 oli hyvin säilynyt esimerkki tehokkaasti rakennetusta kaupunkitalosta, jonka umpipihaa kiertäneet siipirakennukset oli rakennettu yhtä korkeiksi kuin kadunvarsirakennus. Tontin uusin kaavamuutos on vuodelta 2005, ja se oli räätälöity liike- ja toimistotiloja sekä pihan kattamista varten. Tänään ollaan tilanteessa, että hanke on kariutunut ja tontille suunnitellaan asumista. Kaksi piharakennusta ja Vuorikatu 4:n pihasiivet on jo purettu ja menetetty lopullisesti – turhaan!

Liikekeskustan tonttien tehokkaan maankäytön ja täydennysrakentamisen edellytyksenä on pidetty pihasiipien ja -rakennusten purkamista, minkä seurauksena lukuisia kantakaupungin 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun pihakokonaisuuksia on menetetty. Näin rajusti kortteleiden ja tonttien ominaisuutta muuttavat suunnitteluperiaatteet ovat vanhentuneita. Olemassa oleva rakennuskanta tulisi nähdä rikkautena ja mahdollisuutena. Kortteleiden sisäpihat vanhoine piharakennuksineen tarjoavat niin liikekeskustassa kuin muualla kantakaupungin alueella mielenkiintoisen, suojaisan ja pittoreskin, ainutlaatuisen historiallisen miljööön niin asumiselle kuin kaupallisille ja kulttuuripalveluille.

Julkisten kokoelmien varasto muuttaa

TEKSTI: Elina Kallio, tutkija
KUVAT: Helsingin kaupunginmuseo

MUSEON TAIDE- JA TEKSTIILIVARASTO sekä päävarasto muuttivat talvella uuteen kokoelmakeskukseen. Nyt on vuorossa julkisten kokoelmien varasto. Pakkaamista odottavat puhelinkoppien lisäksi katukilvet ja valomainokset sekä pulpetit ja sairaalasängyt.

Julkisten kokoelmien varastossa säilytetään kaupungin sekä helsinkiläisten yritysten historiasta kertovia esineitä. Koulujen ja sairaalojen esineistö on tuttua useimmille kaupunkilaisille, mutta varastosta löytyy myös purettujen rakennusten ovia ja kaupunkia esittäviä pienoismalleja. Yksi sananmukaisesti painoarvoltaan suurimmista kokonaisuuksista on HKL:n kokoelma, johon kuuluu reittikilpien lisäksi myös muun muassa Helsingin ensimmäisen sähkökäyttöisen raitiovaunun moottori.

Julkisten kokoelmien varasto on ollut vuokratiloissa Mannerheimintien varrella yli 30 vuotta. Nyt vuokrasopimus on irtisanottu, koska keskeisellä paikalla oleva varastorakennus ja tontti halutaan toiseen käyttöön. Varaston ongelmana

ovat olleet toistuvat putkivuodot ja matalat tilat, jotka ovat hankaloittaneet isojen esineiden varastointia.

Uudessa, vuonna 2002 rakennetussa varastossa tällaisia ongelmia ei ole. Vantaalla sijaitseva varasto on vuokrattu kuudeksi vuodeksi. Tulevaisuuden tavoitteena museolla on saada kokoelmien säilytykselle asetettavat vaatimukset täyttävä keskusvarasto erillisten väliaikaisten vuokratilojen sijasta.

Kookkaiden esineiden pakkaaminen ja kuljettaminen on suunniteltava huolellisesti, etteivät esineet vaurioidu muutossa. Päävastuu suunnittelussa ja pakkaamisessa on konservattoreilla, kun taas museomestarit vastaavat kuljetuksista. Suurin haaste on kuitenkin uuden varaston hyllyttäminen ja järjestäminen toimivaksi. Jokainen museoesine on erimuotoinen ja -kokoinen, mikä vaikeuttaa hyllyttämistä.

Kännykät ovat syrjäyttäneet puhelinkopit, joita pian näkee ehkä vain museossa. Kaupunginmuseon julkisten kokoelmien varastossa on kolme erilaista puhelinkoppia odottamassa tulevaisuuden museonäyttelyä. Nyt puhelinkopit sekä puistonpenkit ja raitiovaunujen reittikilvet on kaikki pakattava, sillä julkisten kokoelmien varasto muuttaa.

Mihin mikäkin ovi on vieny? Yleiseen saunaan, Seurahuoneelle vai putkaan? Rakennusosakokoelmassa on ovia 1700-luvulta lähtien. Museomestarit Tauno Laakso ja Jari Salminen ovat inventoineet ja pakanneet ovet muuttoa varten.

Erkki Salmela

Tt

Tutkijan työpöydältä

SOFIA-LEHDEN UUDESSA SARJASSA KAUPUNGINMUSEON TUTKIJAT KERTOVAT KIINTOISISTA ESINEISTÄ, KUVISTA JA HELSINGIN HISTORIAN ILMIÖISTÄ, JOIHIN HE OVAT TÖRMÄNNEET TYÖSSÄÄN.

KONDOMIT VAALIURNASSA

Poliittisen historian esittäminen museossa kiinnostavasti on haasteellista. Arkistot kyllä pursuavat päätöksenteon asiakirjoja, mutta kovin kiintoisaa näyttelyä ei synny pelkistä papereista. Kaupunginmuseo kerää esineitä, jotka liittyvät kaupunginvaltuuston toimintaan, ja siksi uusia valtuutettuja pyydettiin vuonna 1996 lahjoittamaan poliittisesta työstä kertovia esineitä.

Keruun tulos on mielenkiintoinen. Moni antoi vaalikampanjansa materiaalia, jota edusti myös Lasse Liemolan lahjoitus: läpinäkyvä, kondomeja sisältävä muovinen äänestysurna. Ne ovat nuorsuomalaisen puolueen vaalikondomeja, joita ehdokkaiden tuli jakaa vaalitulaisuuksissa. Ainakin Liemolasta ajatus tuntui vieraalta, ja kondomit päätyivät museoon.

Mitä tämä esine kertoo suomalaisesta

kunnallispolitiikasta vuosituhatien taitteesta? Aatteiden katoamista vai julkisuuden korostumista politiikassa? Niin tai näin, mielestäni kondomitytteen vaaliurna ansaitsee paikan Kunnan kansalainen -näyttelyssä Hakasalmen huvilassa. Erityisesti tänä vuonna, kun yleinen äänioikeus täyttää sata vuotta Suomessa, pitää kysyä: mitä politiikka ja äänestäminen merkitsevät kansalaisille?

Täysi-ikäisyyden merkkeinä ajokortin saaminen tai ravintolaan pääseminen ovat ensimmäistä äänestyskertaa tärkeämpiä. Entäs sitten? Äänestysaktiivisuus laskee, mutta kai kunnan kansalainen voi halutessaan jättää äänestämättä? Enemmän huolettavat fanaattiset liikkeet, jotka eivät arvosta keskustelua ja yhdessä päättämistä vaan katsovat omistavansa ainoan totuuden. Siksi kondomit äänestysurnassa kertovat ainakin minulle, että on yhä demokratiaan uskovia ihmisiä. Tämän luottamuksen voi ilmaista monella tavalla.

Jari Harju

KERÄYS TOI NUORUUDEN KUVIA

Muun asiakas tiedusteli tammikuussa 2006 museolta vanhojenpäivän historiasta Helsingissä. Tällöin valkeni, ettei aihetta ole tutkittu juuri lainkaan eikä kuva-arkistosta löydy yhtäkään kuvaa tästä tavasta. Museossa ryhdyttiin heti tuumasta toimeen ja laadittiin pikavauhtia ennen helmikuun vanhojenpäivää kysely, jolla kerättiin tietoa vanhojenpäiväperinteistä. Helsingiläiset ovat ahkeria muistelijoina, ja kysely tuotti antoisia tietoja lähes 170 vastaajalta seitsemän vuosikymmenen ajalta.

Kyselyssä toivottiin myös kuvia vanhojenpäivästä. Vähitellen alkanut kuvavirta kiihtyi pian, ja museon tutkijat saivat eteensä yhä uusia helsinkiläisten valokuva-albumeita. Monet lahjoittajat esittelivät mielellään muitakin otoksia kuin vanhojenpäiväkuvia, ja albumeista nousi esiin toinen toistaan eloisampia ja

kiintoisampia kuvia helsinkiläisestä nuoruudesta 1930-luvulta 1980-luvulle.

Nuorten maailmasta kertovia kuvia on ollut kokoelmassa vain vähän, ja niitä ovat kaivanneet niin kuva-arkiston asiakkaat kuin museon tutkijatkin. Vanhojenpäiväkeräykseen osallistuneet parikymmentä aulista lahjoittajaa antoivat museon jäljentää ja tallentaa yhteensä lähes 400 mainiota kuvaa, suurimmalta osalta nuoruusaiheita, mistä kulttuuriteosta heille kuuluu lämmin kiitos.

Museokokoelma ei kuitenkaan koskaan tule valmiiksi ja tutkijat jatkavat aukkojen täyttämistä. Vanhojenpäiväkeruu tuotti aineistoa tietysti vain oppikoululaisista, ja ammattikouluun ja varhain töihin menneiden nuorten kuvat jäivät pimentoon. Itse vanhojenpäivästä kertyi

toki kuvia kattavasti, mutta silti kokoelmiin kaivataan vielä aitoa, omatekoista 1980–90-luvun helsinkiläistä vanhojenpäiväpukua...

Jere Jäppinen

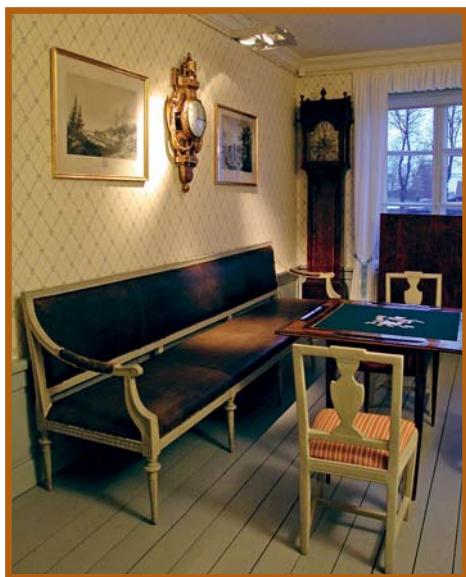
Lukiolaisnuorukainen omin luvin Helsingin uuden yhteiskoulun katolla 1956.

Sofia UUTISIA

MUSEONYSTÄVIEN TOIMINTAA SYKSYLLÄ 2006

Helsingin kaupunginmuseon ystävät ry tekee elokuussa matkan Ruotsiin ja vierailee muun muassa Anders Zornin sekä Carl ja Karin Larssonin ateljeekodeissa. Helsingissä tutustutaan syksyn mittaan Linnunlaulun huviloihin, Tullisaaren kartanopuistoon, Tuomariin kylän kartanon **Tyylikästä**-näyttelyyn sekä keskustan kauniisiin porraskäytäviin.

Museonystäviin voi liittyä kaupunginmuseon kotisivujen [Palvelut-sivun](#) kautta tai noutamalla liittymislomakkeen jostakin museon näyttelypisteestä.

Erkki Salmela

TIETEIDEN YÖNÄ KAUPUNGINMUSEOON

Kruununhaan tiede- ja kulttuurilaitokset järjestävät jälleen Tieteen päivien ohessa Tieteiden yönä torstaina 11.1.2007. Helsingin kaupunginmuseoon, Sofiakatu 4, ja Sederholmin talon Pohjola piirity kartalle -näyttelyyn on vapaa pääsy klo 17–22. Sofiakadulla pidetään klo 19 alkaen tietoisuuksiennot Helsingin sairaala-arkkitehtuurista, Myllypuron kaupunkikansatieteellisestä tutkimuksesta ja vuoden 1946 suuresta alueliitoksesta sekä kuullaan Helsingin historiaa pianon sävelin. Sederholmin talossa on klo 17.30 alkaen karttatahistoriaan, karttojen keräilyyn ja paperikonservointiin liittyvää ohjelmaa.

MUSEOMUISTOT TALTEEN

Milloin kävitte Helsingin kaupunginmuseossa ensi kerran? Miten lapsuuden museoelämykset eroavat aikuisen vaikutelmista? Onko jokin museon näyttely, yksittäinen esine tai vaikkapa opastus jäänyt pysyvästi mieleen? Onko jostakin kokemuksestanne kaupunginmuseossa herännyt kestävä rakkaus tai pitkäaikainen kammo? Miten museo on muuttunut muistamananne aikana? Millaiseksi toivoisitte kaupunginmuseon kehittyvän tulevaisuudessa?

Satavuotisen toimintansa kunniaksi Helsingin kaupunginmuseo haluaa tarkastella historiaansa myös asiakasnäkökulmasta. Siksi museo järjestää syksyllä 2006 kirjoituskilpailun, jolla kerätään yleisön muistoja kaupunginmuseosta. Tekstien muoto ja pituus ovat vapaita, ja ne voi toimittaa museoon käsin tai koneella kirjoitettuna, paperilla tai sähköisesti. Lokakuun loppuun mennessä palautetut kirjoitukset osallistuvat kilpailuun, jossa antoisimmat ja eloisimmat tekstit palkitaan. Voittajat julkistetaan vuoden 2007 ensimmäisessä Sofia-lehdessä, jossa myös julkaistaan kilpailun satoa.

Lähetäkää kirjoituksenne 31.10.2006 mennessä sähköisesti osoitteeseen kaupunginmuseo@hel.fi tai postitse osoitteeseen:

Museomuistoja
Helsingin kaupunginmuseo
PL 4300
00099 Helsinki kaupunki

Kilpailusta antaa lisätietoja tutkijatiedottaja Jere Jäppinen puh. 169 3569 tai jere.jappinen@hel.fi

VANHAN VAALIJAT

Helsingin satavuotisen museotoiminnan kunniaksi kaupunginmuseo esittelee työtään ja sen vaiheita ”Helsinkiäisten muistojen koti” -kirjan lisäksi myös ”Vanhan vaalijat – sata vuotta museotyötä Helsingin hyväksi” -pienoisnäyttelyssä, joka kiertää syksyllä 2006 museoissa ja kulttuurikeskuksissa seuraavan aikataulun mukaan:

Helsingin kaupunginmuseo

24.8.–1.10.2006

Kanneltalo 2.–22.10.2006

Stoa 6.–18.11.2006

Malmitalo 29.11.2006–5.1.2007

KESKUSTELUJA KUNNON KANSALAIUUDESTA

Hakasalmen huvilan Kunnon kansalainen -näyttelyn yhteydessä järjestetään syksyllä 2006 torstaisin keskusteluserja. Puheenjohtajana toimii filosofi Tuomas Nevanlinna, joka valitsee kuhunkin aiheeseen kiinnostavat keskustelijat.

28.9. aiheena on **Tunnettu kansalainen**. Kansa on jakautunut kahtia monin tavoin: on ollut kuninkaita ja alamaisia, porvareita ja proletaareja. Nykyään kansa jakautuu taviksiin ja julkkiksiin. Eikä siinä kaikki – tosi-tv-ohjelmissa taviksestakin voi tulla julkkis. Mikä on julkkis? Mitä yhteisiä piirteitä ja eroja hänellä ja entisajan mestareilla ja kuninkailla on?

12.10. otetaan käsittelyyn **Kunniallinen kansalainen**. Kansalaiseksi synnyttään mutta kunnon kansalaiseksi kasvatetaan. Kunnon kansalaisessa kamppailevat boheemi ja poroporvari. Miten voi olla yhtä aikaa yksilöllinen ja samanlainen kuin kaikki muut?

26.10. puheena on **Mittatilauskansalainen**. Ennen sanottiin, että on lottovoitto syntyä Suomeen. Edelleenkin Suomessa syntyvät lapset ovat maailman terveimpiä kattavan neuvolaverkon ansiosta. Koko elämän ajan kansalaista mitataan ja tarkkaillaan eikä normista poikkeaminen enää ole synty vaan sairaus. Mittatilauskansalainen on sisäistänyt normin ja muokkaa ahkerasti itse itseään.

9.11. teemaksi on valittu **Aktivistikansalainen**. 1800-luvun lopulta saakka kansalaisuuteen on liitetty ajatus aktiivisesta yhteiskunnallisesta toimijasta. Kansalaisella on yksilöllisten ja poliittisten oikeuksien lisäksi sosiaalisia oikeuksia. Ihanne on täysivaltainen kansalainen, joka toimii aktiivisesti ja vastuullisesti ympäristössään ja yhteiskunnassa. Ovatko nykyiset aktivistit ihannekansalaisia? Jos eivät, miksi eivät?

Vuoroviikoin keskustelujen kanssa pidetään yleisöopastuksia. Keskustelut ja opastukset alkavat klo 18, ja niihin on vapaa pääsy.

HALUATKO SOFIAN MAKSUTTA KOTIISI?

Tilaa lehti ja liity sähköpostilistalle osoitteessa
www.helsinginkaupunginmuseo.fi

Heroes and celebrities vs. ordinary people is one theme of the new exhibition "A Real Citizen".

AT THE TURN of the 20th century, Helsinki was changing rapidly. Wooden houses were pulled down and multi-storeyed stone buildings rose everywhere. The cultural elite became concerned about the vanishing historic townscape. In 1906, the City Council founded an Antiquity Board, composed of three specialists of archives, history and architecture, who were given the task of documenting urban history. Five years later, a museum was founded. Thus, the year 2006 is the centennial of museum work in Helsinki and the 95th anniversary of Helsinki City Museum.

IN HER LEADING ARTICLE, museum director Tiina Merisalo finds the centennial a good moment to reflect both past and future. The core of the Museum's work – preserving the cultural heritage of Helsinki – remains unchanged, but technical advance has revolutionised the possibilities as well as the demands. Today, the Museum is widely appreciated, but far too few really find what it has to offer. The challenge is to create new attractive ways to approach the public, mainly through co-operation. This autumn's exhibition of maps of the Nordic countries, made jointly with a private foundation, is mentioned as an example.

ONE HUNDRED YEARS of museum work are crystallised in an article describing the history of Helsinki City Museum. Through ages the main areas of interest have been ob-

Brief *in English*

by Jere Jäppinen, curator

jects, photographs, maps and works of art as well as photographic documentation. Exhibitions have always been the main attraction for the audience, and the City Museum has followed the international trends of exhibiting history. The 1970s were a period of innovations, which introduced provocative exhibition themes, documentation of the present, museum pedagogy and protection of the built environment. Throughout its history, the City Museum has lacked suitable premises for its collections and exhibitions, but a welcome positive development has marked the recent years.

THE MUSEUM is supervised by the century-old Board which today has nine members representing the parties of the City Council. Their task is to make the wishes of their voters heard in the Museum and likewise to be the Museum's ambassadors in their political and social networks. Their main interests are the preservation of cultural environment, which has a strong effect on the City's future, as well as the cultural and educational services that the Museum offers to the inhabitants of Helsinki.

NUMEROUS FILIAL MUSEUMS in historic buildings are a characteristic feature of Helsinki City Museum. They offer visitors unique experiences by combining exhibitions to the genuine atmosphere of an old building but also cause a lot of management and marketing trouble. This multitude of museums has evolved in a long time and of various reasons. Often the Museum has been asked to create an exhibition in a protected building in order to make it accessible to the public. The Museum has also taken the curatorship of some very large collections, for instance a dozen of trams, which have required special exhibition premises.

THE CITY MUSEUM is an active publisher dedicated to the cultural history of Helsinki. The work began in 1976 with a series of yearbooks called *Narinkka*, meant for popular articles written by both the Museum's curators and other scholars. In the following decade, ambitious exhibition

catalogues were printed, and even a new series called *Memoria* was started. In the 1990s ever larger audiences were reached by creating *Penni*, a series of children's books, as well as a series for scientific studies. When this customer magazine and the constantly growing website are added, one can understand why the Museum's curators are so busy...

THE CENTRAL BUSINESS AREA of Helsinki is filled with impressive historic buildings that are protected. In practice, often only the façade is considered worth preserving. The backyards and their old buildings reminding of the everyday life and work of servants, workers and other poorer townspeople are still regarded less important, and some fine backyards have been destroyed as the building has been "developed". The Museum claims that by preserving the backyards and opening them to the public the understanding of the City's past would become more balanced and colourful.

THE MUSEUM'S GREATEST move ever is in good progress. Now objects documenting the activities of the City and businesses are packed. The work is challenging, as some pieces are big and heavy like phone booths and park benches, some large but fragile such as miniature models.

IN A NEW SERIES, curators tell briefly about interesting objects and pictures that they have recently studied on their desks. The decline of political activity is one theme of the new exhibition "A Real Citizen". To concretise this phenomenon a curious object was chosen, a plastic voting urn filled with condoms, used as campaign material in City Council elections in 1996. In one curator's eyes the object tells about true faith in democracy. Another curator is glad of the good results of a campaign aimed to collect memories and pictures of certain school traditions. To the curators' surprise, the donors' albums revealed a wealth of rare photos that greatly enriched the Museum's documentation of the life of young people in Helsinki from the 1930s to the 1980s.

Helsinki City Museum AUGUST 2006 – JANUARY 2007

HELSINKI CITY MUSEUM Sofiankatu 4, tel. 169 3933. Open Mon–Fri 9 am–5 pm, Sat–Sun 11 am–5 pm.	<i>Helsinki Horizons</i> Museum Shop.
STREET MUSEUM Sofiankatu, open daily 24h.	3.12. First Advent at noon. 3.12.– Traditional Christmas 6.1.2007 street decorations.
HAKASALMI VILLA Mannerheimintie 13, tel. 169 3444. Open Wed, Fri–Sun 11 am – 5 pm, Thu 11 am – 7 pm.	<i>A Real Citizen</i>
SEDERHOLM HOUSE Aleksanterinkatu 18, tel. 169 3625. Open –3.9. and 18.10.– Wed–Sun 11 am – 5 pm. Entrance 6/4/2 €. Guided tour 40 €.	<i>1809 – Parting Ways, –3.9.</i> <i>Historic maps</i> <i>of the Nordic countries, 18.10.–</i>
BURGHES'S HOUSE Kristianinkatu 12, tel. 135 1065. Open –27.8. and 1.11.–5.1.2007 Wed–Sun 11 am – 5 pm.	The oldest surviving wooden house in the city dates from 1818 and is decorated in the style of a middle- class home of the 1860s. 3.12.– Traditional Christmas 5.1.2007 decorations.
TRAM MUSEUM Töölönkatu 51 A, tel. 169 3576. Open –31.12. Wed–Sun 11 am – 5 pm.	The museum, dedicated to the history of public transport, will be closed in its present form at the end of the year. 15.10. & Sibelius Academy 19.11. student concert at 2 pm.
SCHOOL MUSEUM Kalevankatu 39–41, tel. 3108 7066 or 169 3446. Open 3.9., 1.10., 5.11. and 3.12. 11 am – 5 pm.	The history of the schools in Helsinki. 12.10. School songs. Sing-along and in Finnish 6–8 pm. Free 14.12. admission.
TUOMARINKYLÄ MUSEUM & CHILDREN'S MUSEUM Tuomarinkylä Manor, tel. 728 7458. Open Wed–Sun 11 am–5 pm.	<i>Elegance</i> <i>Mammoths and Guinea Pigs</i>
POWER STATION MUSEUM Hämeentie 163, tel. 3108 7064 or 169 3933. Open 4.6.–27.8. Sun 11 am–5 pm.	Offers a glimpse of the centuries-old industrial traditions of the area.
WORKER HOUSING MUSEUM Kirstinkuja 4, tel. 169 3933.	The museum is closed for renovation, will be opened in 2008.

Entrance fee 4/2 €, children under 18 free.

On every Thursday the admittance is free for everyone.

The guest exhibition in Sederholm House has exceptional entrance fees.

The museums and Museum Shop are closed on Independence Day 6 December, Christmas 24–26 December as well as on 20 September, 20 October and 25 October.

Helsingfors stadsmuseum AUGUSTI 2006 – JANUARI 2007

HELSINGFORS STADSMUSEUM Sofiankatu 4, tel. 169 3933. Öppet må–fr 9–17, lö–sö 11–17.	<i>Helsingfors vid horisonten.</i> Kino Engel 2: filmer med Helsingfors-motiv. Museibutik. Bildarkiv må och to kl 10–15. 11.1.2007 Vetenskapens natt. Korta föreläsningar kl. 19–22. Fritt inträde.
GATUMUSEET Sofiegatan, öppet alla dagar dygnet runt.	3.12. Adventet inleds kl. 12.00. 3.12.–6.1.2007 Gammaldags julgata.
VILLA HAGASUND Mannerheimvägen 13, tel. 169 3444. Öppet on, fr–sö 11–17, to 11–19.	<i>Den gode medborgaren</i> 28.9., 12.10., Diskussioner på finska 26.10. och 9.11. under filosofen Tuomas Nevanlinnas ledning kl. 18. Fritt inträde. 2.11. Guidning på svenska kl. 18. Fritt inträde.
SEDERHOLMSKA HUSET Alexandersgatan 18, tel. 169 3625. Öppet –3.9. och 18.10.– on–sö 11–17. Inträde 6/4/2 €. Guidning 40 €.	<i>1809 – skilda vägar, t.o.m. 3.9.</i> <i>Nordiska kartans historia – från myter till</i> <i>verklighet, fr.o.m. 18.10.</i> 18.10.– Föreläsningar på finska och svenska på onsdagar kl. 18.
SPRUTMÄSTARENS GÅRD Kristiansgatan 12, tel. 135 1065. Öppet –27.8. och 1.11.–5.1.2007 on–sö 11–17.	Det äldsta på sin ursprungliga plats bevarade trähuset (från år 1818) i stadskärnan är inrett som ett småborgerligt hem från 1860-talet. 3.12.–5.1.2007 Huset i traditionell juldräkt.
SPÅRVÄGSMUSEET Tölögatan 51 A, tel. 169 3576. Öppet –31.12. on–sö 11–17.	Det åt kollektivtrafikens historia ägnade museet stängs i sin nuvarande form 31.12. 15.10 och 19.11. Sibelius-Akademiens elevkonsert kl. 14.
SKOLMUSEET Kalevagatan 39–41, tel. 3108 7066 eller 169 3446. Öppet 3.9., 1.10., 5.11. och 3.12. kl. 11–17. På vardagar grupper enligt överenskommelse.	Skolväsendets historia i Helsingfors. 12.10. och Skolsånger. Allsång på 14.12. finska kl. 18–20. Fritt inträde.
DOMARBY MUSEUM Domarby gård, tel. 728 7458. Öppet on–sö 11–17.	<i>Stiligt</i>
BARNMUSEET Domarby gård, tel. 728 7458. Öppet on–sö 11–17.	<i>Mammutar och marsvin</i>
KRAFTVERKSMUSEET Tavastvägen 163, tel. 3108 7064 eller 169 3933. Öppet 4.6.–27.8. sö 11–17.	Museet bekantar besökaren med områdets sekellånga industritraditioner.
ARBETARBOSTADSMUSEET Kristinegränd 4, tel. 169 3933.	Museet stängt p.g.a. renovering, öppnas 2008.

Inträdesavgifter 4/2 €, fritt inträde för alla under 18 år. Varje torsdag fritt inträde.

Gästutställningen i Sederholmska huset har exceptionella inträdesavgifter.

Museerna och Museibutiken håller stängt på självständighetsdagen 6.12. och på julen 24.–26.12. samt 20.9., 20.10. och 25.10.

HELSINGIN KAUPUNGINMUSEO Sofiankatu 4, puh. 169 3933. Auki ma–pe klo 9–17, la–su 11–17. Filmit ma, to 10–16, ti–ke 9–16, la–su 11–16.		Kaupunginmuseon päärakennuksessa (tavaratalo vuodelta 1913) on esillä ”Horisontissa Helsinki” -näyttely, joka kertoo selkeästi ja tyylikkäästi kaupungin vaiheista 450 vuoden aikana. Kino Engel 2:ssa esitetään Helsinki-aiheisia filmejä. Päärakennuksessa toimii myös Museokauppa. Kuva-arkisto avoinna ma ja to klo 10–15. 11.1.2007 Tieteiden yö. Tietoiskuja klo 19–22. Vapaa pääsy.
KATUMUSEO Sofiankatu, auki läpi vuorokauden.		Ikivanha Sofiankatu Helsingin sydämessä on tunnelmallinen ulkoilmamuseo, joka esittelee katukiveyksiä ja kadunkalusteita 1700-luvun lopulta 1930-luvulle. Vapaa pääsy. 3.12. Adventin avaus klo 12.00. 3.12.–6.1.2007 Vanhanajan joulukatu.
HAKASALMEN HUVILA Mannerheimintie 13, puh. 169 3444. Auki ke, pe–su 11–17, to 11–19.	 4, 7A, 10	Finlandia-talon vieressä, elegantissa 1840-luvun huvilassa on uusi, runsas ja monipuolinen ”Kunnon kansalainen” -näyttely, joka kertoo yhteiskunnan jäsenilleen eri aikoina asettamista vaatimuksista ja niiden täyttämisen vaikeudesta. 28.9., 12.10., Keskusteluja filosofi Tuomas Nevanlinnan johdolla klo 18. Vapaa pääsy. 26.10. ja 9.11. 5.10., 19.10. Yleisöopastus klo 18. Vapaa pääsy. ja 16.11.
SEDERHOLMIN TALO Aleksanterinkatu 18, puh. 169 3625. Auki –3.9. ja 18.10.– ke–su 11–17. Karttanäyttelyn pääsymaksut 6/4/2 €. Opastus 40 €.		Kantakaupungin vanhimmassa rakennuksessa (vuodelta 1757) päättyy 3.9. ”1809 – eri teille” -näyttely. Lokakuussa avataan John Nurmisen Säätiön näyttely ”Pohjola piirtyy kartalle”, joka esittelee historiallisia karttoja Pohjoismaista. 18.10.– Luentoja keskiviikkoisin klo 18. 3.12. Adventin avaus. Tiernapojat pihalla klo 13. 11.1.2007 Tieteiden yö. Ohjelmaa klo 17–22. Vapaa pääsy.
RUISKUMESTARIN TALO Kristianinkatu 12, puh. 135 1065. Auki –27.8. ja 1.11.–5.1.2007 ke–su 11–17.	 1, 1A, 7B 18	Kantakaupungin vanhin paikallaan säilynyt puutalo vuodelta 1818 on sisustettu 1860-luvun pikkuporvariskodiksi. 3.12. Adventin avaus klo 12–16. Tiernapojat klo 14.30. Vapaa pääsy. 3.12.–5.1.2007 Talo perinteisessä jouluasussa.
RAITIOLIKENNEMUSEO Töölönkatu 51 A, puh. 169 3576. Auki –31.12. ke–su 11–17.	 3T, 4, 7A, 10	Helsingin vanhimpaan raitiovaunuhalliin vuodelta 1900 on sijoitettu kaupungin joukkoliikennettä esittelevä museo. Museo sulkeutuu nykymuodossaan 31.12.2006. 15.10 ja 19.11. Sibelius-Akatemian oppilaskonsertti klo 14.
KOULUMUSEO Kalevankatu 39–41, puh. 3108 7066 tai 169 3446. Auki 3.9., 1.10., 5.11. ja 3.12. klo 11–17. Arkisin ryhmiä sopimuksen mukaan.	 6 Kamppi	Kahteen 1830–40-luvun puutaloon sijoitettu museo esittelee Helsingin koululaitoksen historiaa. Esillä on luokkahuoneita, opetusvälineitä, valokuvia ja atk-tietopankki. Ryhmille pidetään vanhanajan oppitunteja. 12.10 ja 14.12. Koululauluja. Yhteislauluilta klo 18–20. Vapaa pääsy.
TUOMARINKYLÄN MUSEO Tuomarinkylän kartano, puh. 728 7458. Auki ke–su 11–17.	 64, 72	Tuomarinkylän kartano 1790-luvulta sijaitsee peltojen keskellä kohoavalla mäellä Pohjois-Helsingissä. Päärakennuksen ”Tyylikästä” -näyttely esittelee helsinkiläisiä sisustustyyliä barokista funkikseen kaupunginmuseon hienon huonekalu- ja koriste-esinekoelman avulla.
LASTENMUSEO Tuomarinkylän kartano, puh. 728 7458. Auki ke–su 11–17.	 64, 72	Tuomarinkylän museon sivurakennuksessa sijaitsee Lastenmuseo, johon pääsee samalla lipulla. ”Mammutista marsuun” -näyttely kertoo Helsingin elämistä kautta aikain, niin tutuista kotieläimistä kuin kaukomaiden eläinvieraistakin. 29.11.–20.12. Joulukurssi 7–10-vuotiaille keskiviikkoisin klo 14–15.30. 3.12. Jouluskartelua klo 12–15. Vapaa pääsy.
VOIMALAMUSEO Hämeentie 163, puh. 3108 7064 tai 169 3933. Auki 4.6.–27.8. su 11–17.	 6 71, 71V, 73B	Museo sijaitsee Helsingin kaupungin syntysijoilla Vanhassakaupungissa Vantaanjoen suulla. Vesilaitoksen turbiinipumppulaitos ja höyryvoimala sekä mylly tutustuttavat alueen vuosisataisiin teollisuusperinteisiin.
TYÖVÄENASUNTOMUSEO Kirstinkuja 4, puh. 169 3933.	 1, 1A, 3B 23	Kiinni korjauksen vuoksi, avataan 2008.

Pääsymaksut 4/2 €, alle 18-vuotiaat ilmaiseksi. Torstaisin vapaa pääsy.
Sederholmin talon vierailunäyttelyssä on poikkeukselliset pääsymaksut.
Museot ja Museokauppa ovat kiinni itsenäisyyspäivänä 6.12., jouluna 24.–26.12. sekä 20.9., 20.10. ja 25.10.

Helsingin kaupunginmuseo
PL 4300
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
Puh. (09) 169 3933, fax (09) 667 665
www.helsinginkaupunginmuseo.fi

Helsingfors stadsmuseum
PB 4300
00099 HELSINGFORS STAD
Tfn (09) 169 3933, fax (09) 667 665
www.helsingforsstadsmuseum.fi

Helsinki City Museum
P.O. Box 4300
FI-00099 CITY OF HELSINKI
Tel. +358 9 169 3933, fax +358 9 667 665
www.helsinkicitymuseum.fi